

ΟΔΗΓΕΙ Η ΕΝΤΑΞΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΣΕ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ;

Εμπειρική ανάλυση της διαδικασίας
εισόδου στην Ευρωπαϊκή Ένωση
την περίοδο 2000 - 2017

Σύντομη παρουσίαση

Επιμέλεια:
Κωνσταντίνος Σαραβάκος

**Οδηγεί η ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση σε περισσότερη οικονομική ελευθερία;
Εμπειρική ανάλυση της διαδικασίας εισόδου στην Ευρωπαϊκή Ένωση την περίοδο 2000 - 2017**

Κωνσταντίνος Σαραβάκος (επιμέλεια), Συντονιστής Ερευνητικών Προγραμμάτων ΚΕΦΙΜ – Μάρκος Δραγούμης
Συγγραφείς πρωτότυπης έρευνας: Μάνος Σχίζας, Μαρία Βιδάλη, Κωνσταντίνος Σαραβάκος.

Πρώτη έκδοση: Αθήνα, 2020

ISBN πρωτότυπης έρευνας: 978-2-9602333-6-0

Γραφιστική Επιμέλεια: DPS Design

Η παρούσα έκδοση αποτελεί συνοπτική παρουσίαση στα ελληνικά του πρώτου κεφαλαίου του ερευνητικού έργου: Constantinos Saravakos (ed.), Emmanuel Schizas, Mara Vidali, Angela De Martiis, Giorgio Vernoni (2020). EU Accession and Economic Freedom: An empirical analysis of the effect of EU membership and its antecedents on economic freedom, European Liberal Forum, Athens.

Η παραπάνω πρωτότυπη έρευνα εκδόθηκε από το the European Liberal Forum asbl με την υποστήριξη του ΚΕΦΙΜ – Μάρκος Δραγούμης και του Centro di Ricerca e Documentazione Luigi Einaudi. Η μελέτη είναι διαθέσιμη στον ιστοσελίδα του European Liberal Forum και του ΚΕΦΙΜ – Μάρκος Δραγούμης.

Πίνακας Περιεχομένων

Κύρια Ευρήματα.....	4
Εισαγωγή	5
Μεθοδολογία και δεδομένα.....	6
Τα ερευνητικά ερωτήματα	6
Οι μεταβλητές και η μεθοδολογική προσέγγιση	6
Έλεγχος επιδράσεων άλλων παραγόντων	8
Οι μέθοδοι εκτίμησης	13
Αποτελέσματα	13
Προσδιοριστικοί παράγοντες της οικονομικής ελευθερίας	15
Μηχανισμοί μέσω των οποίων η ένταξη στην ΕΕ επηρεάζει την οικονομική ελευθερία	15
Επίλογος.....	19

Κύρια Ευρήματα

- Όσο μία χώρα πλησιάζει στο να γίνει πλήρες μέλος της ΕΕ, η οικονομική της ελευθερία αυξάνεται. Αυτή η αύξηση φαίνεται να σχετίζεται με τη διαδικασία ένταξης καθ' αυτή και δεν δείχνει να οφείλεται μόνο στις ελάχιστες προϋποθέσεις ένταξης που απαιτούνται για την υποψηφιότητα.
- Η διαδικασία ένταξης μιας χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση συνδέεται με την αύξηση της οικονομικής ελευθερίας. Τα οφέλη που επιτυγχάνονται κατά την περίοδο της ενταξιακής διαδικασίας δεν αφορούν μόνο την επίτευξη των ελάχιστων προϋποθέσεων ένταξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά και επιπλέον βελτιώσεις στις εγχώριες ρυθμιστικές και διοικητικές πολιτικές. Επιπλέον, θα πρέπει να τονιστεί ότι αυτή η αύξηση της οικονομικής ελευθερίας δεν προκύπτει μόνο σε σύγκριση με τις φτωχότερες και λιγότερο ανεπτυγμένες γειτονικές χώρες, αλλά και με τις πλούσιες χώρες μέλη του ΟΟΣΑ και τις χώρες μέλη του εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Ο βασικός μηχανισμός μέσω του οποίου η διαδικασία ένταξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση συνδέεται με την αύξηση της οικονομικής ελευθερίας φαίνεται να είναι το ελεύθερο εμπόριο, κυρίως χάρη στην κατάργηση πολλών και ποικίλων εμποδίων στις εμπορικές συναλλαγές εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και χάρη στους ευνοϊκούς όρους που προσφέρονται στις υπό ένταξη χώρες, κατά κανόνα ως μέρος της συμφωνίας ένταξης.
- Η διαδικασία ένταξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση συνδέεται σημαντικά με την αύξηση της οικονομικής ελευθερίας, μέσω της βελτίωσης της ρυθμιστικής ποιότητας, της νομισματικής σταθερότητας και της συγκράτησης των επιτοκίων, της αποτελεσματικότητας της δικαιοσύνης και της προστασίας των ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων. Ωστόσο, η βελτίωση σε καθένα από αυτά τα πεδία φαίνεται να αποτελεί περισσότερο προϋπόθεση για την ένταξη μιας χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, παρά αποτέλεσμα της ένταξης καθ' αυτής.
- Η ένταξη μίας χώρας ως πλήρους μέλους στην Ευρωπαϊκή Ένωση συνδέεται περισσότερο με την υγιή νομισματική πολιτική, όπως αυτή μετριέται στον σχετικό υποδείκτη του Δείκτη Οικονομικής Ελευθερίας του Ινστιτούτου Fraser.

Εισαγωγή

Η ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους στόχους των χωρών στην περιφέρεια της Ευρώπης, ιδιαίτερα τα τελευταία 25 χρόνια όταν επετεύχθη σημαντική βελτίωση της ζωής των πολιτών των κρατών μελών και σύγκλιση σε διάφορους κοινωνικοοικονομικούς τομείς¹. Εντούτοις, η πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση που εξελίχθηκε σε κρίση χρέους για ορισμένες χώρες της Ευρωζώνης, ανέδειξε μία έντονη αμφισβήτηση για τις εφαρμοζόμενες πολιτικές των θεσμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σε πολλές χώρες της Ευρώπης παρατηρήθηκε ενίσχυση του ευρωσκεπτικισμού και οι πολιτικές δυνάμεις που τον εκπροσωπούν έθεσαν στον δημόσιο διάλογο ζητήματα οικονομικής πολιτικής τιθέμενες υπέρ των ελεύθερων ανταγωνιστικών αγορών, προσπαθώντας με αυτόν τον τρόπο να οικειοποιηθούν ένα μεγάλο μέρος της φιλελεύθερης οικονομικής ατζέντας.

Ωστόσο, η κριτική στην οικονομική πολιτική πρέπει να βασίζεται σε συγκεκριμένα παραχθέντα αποτελέσματα και αυτή η έρευνα φιλοδοξεί να διερευνήσει τον βαθμό που το ρυθμιστικό πλαίσιο που ορίζει η ΕΕ για τα κράτη μέλη και τις υπό ένταξη χώρες, οδηγεί σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό οικονομικής ελευθερίας. Η έναρξη και η συνέχιση των ενταξιακών διαπραγματεύσεων για την είσοδο στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι μία ιδιαίτερα περίπλοκη διαδικασία, αφού η εναρμόνιση του θεσμικού και ρυθμιστικού πλαισίου της εκάστοτε υπό ένταξη χώρας με το ισχύον πλαίσιο της Ένωσης, απαιτεί πολλές και δύσκολες μεταρρυθμίσεις. Από την στιγμή που μία χώρα υποβάλει επίσημη αίτηση για ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αυτή αξιολογείται από το αρμόδιο Συμβούλιο και βάσει της αξιολόγησης αυτής προτείνονται μεταρρυθμίσεις και καταρτίζονται οι βασικές προτεραιότητες ώστε η εν λόγω χώρα να ευθυγραμμιστεί με τις απαιτήσεις του θεσμικού πλαισίου της Ένωσης. Αυτές οι αλλαγές ξεκινούν πολύ σύντομα μετά την αίτηση και διαρκούν αρκετά χρόνια, αναδιοργανώνοντας σε μεγάλο βαθμό το ρυθμιστικό πλαίσιο της υπό ένταξη χώρας.

Σκοπός της παρούσας ερευνητικής προσέγγισης είναι η εμπειρική εκτίμηση της επίδρασης της εφαρμογής αυτών των ενταξιακών μεταρρυθμίσεων στην οικονομική ελευθερία των χωρών που βρέθηκαν σε διαπραγματεύσεις ένταξης στην ΕΕ κατά την περίοδο 2000-2017, βάσει του Δείκτη Οικονομικής Ελευθερίας που δημοσιεύει ετησίως το Ινστιτούτο Fraser.

¹ Σε αυτή την συνοπτική παρουσίαση δεν γίνεται παραπομπή στο θεωρητικό πλαίσιο και τις εμπειρικές έρευνες στα οποία βασίζεται η μελέτη. Για το σύνολο των βιβλιογραφικών αναφορών και την πλήρη ανάλυση μπορείτε να δείτε την πρωτότυπη μελέτη, [εδώ](#).

Μεθοδολογία και δεδομένα

Τα ερευνητικά ερωτήματα

Δεδομένων την μεγάλων θεσμικών αλλαγών που απαιτούνται για την είσοδο μίας χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, προσπαθούμε να απαντήσουμε στο ερώτημα αν ο βαθμός οικονομικής ελευθερίας μίας χώρας, τον οποίο προσεγγίζουμε μέσω της σχετικής βαθμολογίας της στον *Δείκτη Οικονομικής Ελευθερίας*, συνδέεται σημαντικά με την πρόδό της ως προς τους στόχους της ενταξιακής διαδικασίας. Η διερεύνηση αυτής της σχέσης αποτελεί ένα πρώτο βήμα για τον έλεγχο του ερωτήματος σχετικά με το εάν οι ενταξιακές μεταρρυθμίσεις οδηγούν σε μεγαλύτερη οικονομική ελευθερία, ή εάν αντιθέτως είναι επιζήμιες και εισάγουν περισσότερα εμπόδια. Ο σχεδιασμός της παρούσας ερευνητικής προσέγγισης δεν έχει ως στόχο τη διατύπωση αιτιακής σχέσης. Πιο συγκεκριμένα, η παρούσα μελέτη διερευνά τη σχέση ανάμεσα στην βαθμολογία μιας χώρας στον *Δείκτη Οικονομικής Ελευθερίας* και την πρόδό της στην ενταξιακή διαδικασία για την είσοδο της στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Παρά τους περιορισμούς του *Δείκτη Οικονομικής Ελευθερίας* τόσο ως προς τη συνολική του μεθοδολογική προσέγγιση όσο και με καθ' αυτή την ποσοτικοποίηση μιας αναλυτικής έννοιας όπως η οικονομική ελευθερία, ο *Δείκτης* παραμένει ένας από τους καλύτερους τρόπους αποτύπωσης της οικονομικής ελευθερίας της εκάστοτε χώρας και χρήσιμο εργαλείο εμπειρικής ανάλυσης.

Επιπλέον, λόγω του ρόλου των θεσμικών χαρακτηριστικών τόσο ως προαπαιτούμενων για την έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων, όσο και ως κριτηρίων για την ένταξη καθ' αυτή, διερευνούμε το κατά πόσο οι σχέσεις που παρατηρούνται μπορούν να αποδοθούν σε μία δυναμική και εξελισσόμενη διαδικασία σύγκλισης, ή εάν προκύπτουν μηχανικά από το γεγονός πως οι χώρες που έχουν μικρή οικονομική ελευθερία είναι απίθανο να γίνουν αποδεκτές ως μέλη της ΕΕ. Τέλος, εκτός από το βασικό υπόδειγμα για τη σχέση οικονομικής ελευθερίας και ενταξιακής διαδικασίας, ένας δεύτερος στόχος είναι να εντοπιστεί ποιος από τους υποδείκτες που συνθέτουν τον *Δείκτη Οικονομικής Ελευθερίας*² συνδέεται περισσότερο με την είσοδο στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Οι μεταβλητές και η μεθοδολογική προσέγγιση

Η ανάλυση βασίστηκε στα δεδομένα που διαθέτει το Ινστιτούτο Fraser για τον *Δείκτη Οικονομικής Ελευθερίας 2019* (*Economic Freedom Index Annual Report*

2 Οι 5 υποδείκτες – οικονομικά πεδία του *Δείκτη Οικονομικής Ελευθερίας* είναι: το μέγεθος του κράτους, το κράτος δικαίου και τα ιδιοκτησιακά δικαιώματα, η πρόσβαση σε υγιές νόμισμα, η ελευθερία στο διεθνές εμπόριο και τέλος το ρυθμιστικό περιβάλλον.

2019) και καλύπτει ένα δείγμα 46 χωρών για ένα διάστημα 18 ετών (2000-2017). Η υπό μελέτη περίοδος χαρακτηρίζεται ως *περίοδος της μεγάλης διεύρυνσης*, αφού συνολικά 13 νέες χώρες εντάχθηκαν τότε στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Αυτές οι 46 χώρες, αναλόγως της χρονικής στιγμής (έτος παρατήρησης), ανήκουν σε τρεις διαφορετικές ομάδες: η Πρώτη Ομάδα αποτελείται από κράτη που είναι μέλη της ΕΕ (συνολικές παρατηρήσεις=504), η Δεύτερη Ομάδα αποτελείται από χώρες που βρίσκονται σε κάποιο από τα διάφορα στάδια ένταξης (συνολικές παρατηρήσεις=90), ενώ η Τρίτη Ομάδα αποτελείται από χώρες που δεν έχουν καμία θεσμική σχέση με την ΕΕ, ούτε ως μέλη, ούτε ως υποψήφια προς ένταξη χώρες (συνολικές παρατηρήσεις=216). Κατά τη διάρκεια της χρονικής περιόδου που διερευνούμε κάποιες χώρες μετακινήθηκαν μεταξύ των ομάδων, δηλαδή άλλαξαν τη θεσμική τους σχέση με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ορισμένες χώρες μετακινήθηκαν από την ομάδα των χωρών χωρίς θεσμική σχέση με την ΕΕ (πχ Αλβανία 2004) σε υποψήφια προς ενταξιακή διαπραγμάτευση ή σε υποψήφια προς ένταξη χώρες (πχ Αλβανία 2009), ενώ άλλες μετακινήθηκαν από την ομάδα των υποψήφια προς ένταξη χωρών (πχ Βουλγαρία 2000) στις χώρες που έγιναν πλήρη μέλη της Ένωσης (πχ Βουλγαρία 2010). Επομένως, υπάρχει μία δεδομένη διακύμανση μεταξύ των χωρών κατά την υπό μελέτη χρονική περίοδο.

Ο λόγος που συμπεριλαμβάνουμε την Τρίτη ομάδα, δηλαδή χώρες που δεν έχουν καμία θεσμική σχέση με την ΕΕ με στόχο την ένταξη, είναι για να μπορέσουμε να ελέγξουμε έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες που επηρεάζουν επίσης τις μεταβλητές του υποδείγματος (*confounders*), τη διεθνή τάση των τελευταίων 30 ετών για ενίσχυση της οικονομικής απελευθέρωσης, η οποία παρατηρήθηκε σε όλο τον κόσμο, συμπεριλαμβανομένης της ΕΕ. Λόγω αυτής της τάσης, η σύγκριση της οικονομικής ελευθερίας των κρατών της ΕΕ μόνο πριν και μετά την ένταξη τους, ή η σύγκριση τους με χώρες της περιφέρειας χωρίς άλλες χώρες αναφοράς, ίσως οδηγούσε στην επισήμανση μίας θετικής σχέσης, η οποία ωστόσο θα μπορούσε να αποδοθεί ακριβώς σε αυτή την γενική τάση φιλελευθεροποίησης της οικονομίας. Με την εισαγωγή των χωρών αυτής της ομάδας, η σχέση που διερευνάται προκύπτει σε σύγκριση όχι μόνο με τις φτωχότερες και λιγότερο ανεπτυγμένες γειτονικές στην ΕΕ χώρες, αλλά και με τις πλούσιες χώρες μέλη του ΟΟΣΑ και τις χώρες μέλη του εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η εξαρτημένη μεταβλητή που χρησιμοποιούμε, η *Απόσταση Οικονομικής Ελευθερίας*, υπολογίζεται από τη διαφορά μεταξύ της βαθμολογίας της εκάστοτε εξεταζόμενης χώρας στον *Δείκτη Οικονομικής Ελευθερίας* και τη βαθμολογία εκείνης της χώρας με την καλύτερη αντίστοιχη επίδοση για κάθε έτος (συνεπώς, καλύτερη επίδοση για μία χώρα σε ένα έτος σημαίνει μικρότερη απόσταση). Ο υπολογισμός της μεταβλητής *Απόσταση Οικονομικής Ελευθερίας* ακολουθεί την προσέγγιση που χρησιμοποιείται στους σημαντικότερους σύνθετους δείκτες παγκοσμίως, όπως ο *Δείκτης της Παγκόσμιας Τράπεζας*³.

3 Επίσης, στα θετικά της συγκεκριμένης επιλογής είναι πως το μέτρο της απόστασης από τον βέλτιστο ακολου-

Η βασική ερμηνευτική μεταβλητή που χρησιμοποιούμε είναι η *Εγγύτητα στην ΕΕ*, και προκύπτει από την κατασκευή μίας μεταβλητής με 3 επίπεδα, όπου κάθε επίπεδο δηλώνει το πόσο κοντά είναι μία χώρα σε ένα συγκεκριμένο έτος στο να γίνει πλήρες μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για το πρώτο επίπεδο της μεταβλητής, δίνεται η τιμή ένα (1) και περιλαμβάνει τις χώρες που δεν έχουν καμία θεσμική ενταξιακή σχέση με την ΕΕ σε ένα δεδομένο έτος (δεν είναι μέλη, δεν είναι χώρες σε οποιοδήποτε ενταξιακό στάδιο, πχ Αυστραλία, Νορβηγία ή Κροατία πριν το 2003). Για το δεύτερο επίπεδο της μεταβλητής, δίνεται η τιμή δύο (2) και περιλαμβάνει τις χώρες που βρίσκονται σε οποιοδήποτε ενταξιακό στάδιο σε ένα δεδομένο έτος (ξεκινώντας με το έτος που η κάθε χώρα υπέβαλε επίσημη αίτηση για ένταξη στην ΕΕ, ή το έτος που η χώρα ήδη βρίσκεται σε ενταξιακές διαπραγματεύσεις, πχ Βόρεια Μακεδονία μετά το 2004, Κύπρος πριν 2004). Για το τρίτο επίπεδο της μεταβλητής, δίνεται η τιμή τρία (3) και περιλαμβάνει τις χώρες που είναι κράτη μέλη της ΕΕ (ιδρυτικά μέλη, ή χώρες που εντάχθηκαν στη συνέχεια, πχ Βέλγιο ως ιδρυτικό, Βουλγαρία μετά το 2007).

Η ερμηνεία της μεταβλητής *Εγγύτητα στην ΕΕ*, είναι ότι κάθε επίπεδο της αντιστοιχεί σε έναν βαθμό ευθυγράμμισης της κάθε χώρας με το θεσμικό πλαίσιο της ΕΕ και τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για την ένταξη. Οι χώρες μπορεί να έχουν ένα ή δύο επίπεδα απόσταση από την ένταξη στην ΕΕ, αναλόγως του εάν υπάρχει κάποια θεσμική σχέση που να συνδέεται με την ένταξη στην Ένωση σε ένα δεδομένο έτος, και μπορούν να μετακινηθούν πιο κοντά σε αυτόν τον στόχο (δηλαδή, μπορούν να αυξήσουν την εγγύτητα τους στην ΕΕ πηγαίνοντας στο επόμενο επίπεδο από την τιμή 1 στην τιμή 2 ή από την τιμή 2 στην τιμή 3). Όσο πιο υψηλή είναι η τιμή της μεταβλητής για μία χώρα σε ένα έτος, τόσο περισσότερο ευθυγραμμισμένο θεωρείται το θεσμικό της πλαίσιο με εκείνο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (άρα ως προς την εξαρτημένη μεταβλητή αναμένουμε την ύπαρξη θετικής σχέσης)⁴.

Έλεγχος επιδράσεων άλλων παραγόντων

Για να διασφαλίσουμε πως στα ευρήματα της έρευνας δεν επιδρούν άλλοι σημαντικοί παράγοντες που επηρεάζουν τις σχέσεις που θέλουμε να παρατηρήσουμε, συμπεριλαμβάνουμε στο υπόδειγμά μας και άλλες μακροοικονομικές και θεσμικές μεταβλητές ελέγχου που συνδέονται με τον *Δείκτη Οικονομικής Ελευθερίας*. Πιο συγκεκριμένα οι μεταβλητές ελέγχου που εισάγουμε είναι:

θεί καλύτερη κατανομή από το απόλυτο σκορ στον Δείκτη Οικονομικής Ελευθερίας.

- 4 Συνεπώς, η βασική ερμηνευτική μεταβλητή *Εγγύτητα στην ΕΕ* είναι μία απλή κλίμακα τριών τιμών, για την οποία υποθέτουμε πως υπάρχει γραμμική σχέση με την εξαρτημένη μεταβλητή του υποδείγματος μας. Μία πιθανή αδυναμία αυτού του μεθοδολογικού σχεδιασμού, η οποία είναι χρήσιμο να επισημανθεί, αφορά το ότι η πλήρης ένταξη ως μέλος στην ΕΕ (τιμή 3 στην κλίμακα) απέχει πολύ περισσότερο από το προηγούμενο επίπεδο, τη διαδικασία ένταξης στην ΕΕ σε οποιοδήποτε στάδιο (τιμή 2 στην κλίμακα), από όσο απέχει η διαδικασία ένταξης στην ΕΕ (τιμή 2 στην κλίμακα) από το πρώτο επίπεδο όπου δεν υπάρχει καμία σχέση των χωρών με την ένταξη στην ΕΕ (τιμή 1 στην κλίμακα). Εντούτοις, λόγω της μεγάλης ετερογένειας αφενός των κρατών μελών και των υπό ένταξη μελών και αφετέρου των χωρών χωρίς σχέση ένταξης στην ΕΕ, θεωρούμε πως μία περισσότερο σύνθετη και μη γραμμική προσέγγιση θα είχε πολύ μικρή επιπρόσθετη αξία.

- I. Νομισματική κυριαρχία:** Πολλές από τις χώρες της ΕΕ είναι επίσης μέλη της Ευρωζώνης. Για να μην αποδώσουμε στην Ευρωπαϊκή Ένωση επιδράσεις που αφορούν λειτουργίες και πρακτικές της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (και σχετίζονται κυρίως με τον υποδείκτη Υγιούς Νομίσματος του *Δείκτη Οικονομικής Ελευθερίας*) εισάγουμε μία ψευδομεταβλητή η οποία παίρνει την τιμή 1 για τα έτη όπου οι αντίστοιχες χώρες είναι μέλη της Ευρωζώνης (1=μέλος Ευρωζώνης).
- II. Υφέσεις και χρηματοπιστωτικές κρίσεις:** Επιμέρους συνιστώσες του *Δείκτη Οικονομικής Ελευθερίας* βασίζονται σε μετρήσεις που αφορούν τη συμμετοχή δραστηριοτήτων του κράτους ως ποσοστό στην συνολική οικονομία (πχ. κρατικές δαπάνες ως ποσοστό του ΑΕΠ). Κατά τη διάρκεια υφέσεων ή και χρηματοπιστωτικών κρίσεων, οι αριθμητές τέτοιων μεγεθών (όπως οι δαπάνες) μπορεί να παραμένουν σταθεροί, ωστόσο λόγω μίας μείωσης του παρονομαστή (όπως του ΑΕΠ) το συνολικό μέγεθος μπορεί να μεγεθυνθεί προσωρινά μέχρι να επιστρέψει στα φυσιολογικά επίπεδα. Συνεπώς, εισάγουμε μία ψευδομεταβλητή για τα έτη της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης 2008-2013, η οποία ελέγχει αυτές τις επιδράσεις, όπως τον ρυθμό μεγέθυνσης του ΑΕΠ.
- III. Μετα-σοσιαλιστικά καθεστώτα:** Κατά τη δεκαετία του 1990, οι πρώην σοσιαλιστικές χώρες στη συντριπτική τους πλειονότητα βίωσαν τη μετάβαση από τον κεντρικό σχεδιασμό στην οικονομία της αγοράς, μεταρρυθμίζοντας ολόκληρο το θεσμικό τους πλαίσιο. Αν και η προσδοκία ένταξης των χωρών αυτών στην ΕΕ μπορεί να επηρέασε αυτήν τη μετάβαση, αυτές οι μεταρρυθμίσεις δεν οφείλονται σε αυτήν την προοπτική. Γι' αυτό τον λόγο συμπεριλάβαμε μία ψευδομεταβλητή όπου κάθε πρώην σοσιαλιστικό καθεστώς παίρνει την τιμή 1. Εντούτοις, επειδή η συγκεκριμένη μεταβλητή έχει πολύ μικρή διακύμανση μεταξύ των χωρών, η μέθοδος εκτίμησης των σταθερών επιδράσεων που χρησιμοποιούμε απέρριψε την συγκεκριμένη μεταβλητή.
- IV. Αντίστροφη αιτιότητα:** Ορισμένες πτυχές της οικονομικής ελευθερίας είναι ταυτόχρονα βασικά κριτήρια επιλογής υποψηφίων χωρών για ένταξη στην ΕΕ. Συνεπώς, δεν πρέπει να προκαλεί έκπληξη πως μία υποψήφια προς ένταξη χώρα είναι πολύ πιθανό να πληροί τα κριτήρια ένταξης εάν έχει μία καλύτερη βαθμολογία στον *Δείκτη Οικονομικής Ελευθερίας*. Για να απομονώσουμε αυτήν την επίδραση από την πραγματική επίδραση της ενταξιακής διαδικασίας εισάγουμε μία ψευδομεταβλητή που παίρνει την τιμή 1 για τα έτη όπου οι αντίστοιχες χώρες είναι μέλη της ΕΕ (1=μέλος ΕΕ).
- V. Η αντίληψη της ρυθμιστικής ποιότητας:** Βελτιώσεις στη ρυθμιστική πολιτική επιτυγχάνονται ανεξάρτητα από την επίδραση της ΕΕ, και πολλά πεδία πολιτικής έχουν μεταρρυθμιστεί σε σημαντικό βαθμό στην υπό μελέτη περίοδο. Για να καταφέρουμε να απομονώσουμε την επίδραση της περιόδου ένταξης και της πλήρους εισόδου στην ΕΕ, εισάγουμε μία μεταβλητή ρυθμιστικής ποιότητας, την οποία προσεγγίζουμε από τον δείκτη ρυθμιστική ποιότητα του *Worldwide Governance Indicators (WGI)*. Αυτός ο δείκτης αντανάκλα την αντίληψη για την ικανότητα του κράτους να διαμορφώσει και να εφαρμόσει υγιείς πολιτικές και ρυθμίσεις που επιτρέπουν και προωθούν την ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα. Θα πρέπει ωστόσο να σημειωθεί πως υπάρχει μία με-

γάλη επικάλυψη του δείκτη ρυθμιστικής ποιότητας *WGI* και του *Δείκτη Οικονομικής Ελευθερίας*, η οποία ωστόσο μπορεί να υπερκεραστεί από το γεγονός πως ο *WGI* εστιάζει περισσότερο στην κινητικότητα του κεφαλαίου, τις άμεσες παρεμβάσεις στην αγορά και τις κακές οικονομικές πρακτικές όπως ο αθέμιτος ανταγωνισμός, ενώ ο υποδείκτης Ρυθμιστικό Πλαίσιο του *Δείκτη Οικονομικής Ελευθερίας* αφορά κυρίως ρυθμίσεις στη χρηματοπιστωτική και εργασιακή αγορά. Συνεπώς, όταν η σχέση που ερμηνεύεται έχει ως εξαρτημένη μεταβλητή τον *Δείκτη Οικονομικής Ελευθερίας* είναι προτιμότερο ο δείκτης ρυθμιστικής ποιότητας *WGI* να θεωρείται πως αφορά τη γενική ρυθμιστική ποιότητα του κράτους, ενώ όταν η σχέση που ερμηνεύεται έχει ως εξαρτημένη μεταβλητή τον υποδείκτη Ρυθμιστικό Πλαίσιο του *Δείκτη Οικονομικής Ελευθερίας*, είναι προτιμότερο ο δείκτης ρυθμιστικής ποιότητας *WGI* να θεωρείται πως αφορά την ικανότητα του κράτους να αποφεύγει και να προλαμβάνει τις στρεβλώσεις στην αγορά.

Τέλος, εισάγουμε ως ερμηνευτικές, ορισμένες μεταβλητές που αποτελούν επιμέρους συνιστώσες του ίδιου του *Δείκτη Οικονομικής Ελευθερίας*, θέλοντας να εξηγήσουμε μεγαλύτερο μέρος της διακύμανσης της οικονομικής ελευθερίας στο οικονομικό μας υπόδειγμα. Συγκεκριμένα για αυτόν τον σκοπό, χρησιμοποιούμε το μέγεθος των κρατικών επενδύσεων ως ποσοστό των συνολικών επενδύσεων στην οικονομία, την αύξηση της παροχής χρήματος, και τον φόρο στο εμπόριο. Παρακάτω, στους Πίνακες 1 και 2 παρουσιάζονται τα περιγραφικά στατιστικά των μεταβλητών.

Πίνακας 1. Περιγραφικά στατιστικά εξαρτημένων και ανεξάρτητων μεταβλητών

Μεταβλητή	Συντομ.	Παρατηρήσεις	Μέσος	Τυπική Απόκλιση	Ελάχιστο	Μέγιστο
Απόσταση Οικονομικής Ελευθερίας	Απόσταση Οικ. ΕΛ	810	1,41647	0,51346	0,25929	3,25621
Εγγύτητα ένταξης στην ΕΕ	Εγγύτητα στην ΕΕ	828	2,20772	0,89757	1	3
Ρυθμός μεγέθυνσης ΑΕΠ	Μεγέθυνση ΑΕΠ	828	2,68393	3,24888	-14,8	25,2
Μέλος Ευρωζώνης	ΕΖ	828	0,32487	0,46861	0	1
Χρόνια κρίσης	Κρίση	828	0,33333	0,47168	0	1
Δείκτης ρυθμιστικής ποιότητας WGI	Ρυθμιστική ποιότητα	778	1,08575	0,59484	-0,8563	2,09808
Κρατικές επενδύσεις ως ποσοστό των συνολικών επενδύσεων	Κρατικές επενδύσεις προς σύνολο	823	17,967	6,2360	5,43382	57,6257
Αύξηση της παροχής χρήματος	Παροχή χρήματος	814	6,28952	7,94348	-11,006	81,9083
Φόρος στο εμπόριο	Φόρος στο εμπόριο	808	0,82178	0,74003	0	9,16
Μέλος ΕΕ	ΕΕ	828	0,52777	0,49953	0	1

Πίνακας 2. Περιγραφικά στατιστικά υποδεικτών Δείκτη Οικονομικής Ελευθερίας

Μεταβλητή	Συντομ.	Παρατηρήσεις	Μέσος	Τυπική Απόκλιση	Ελάχιστο	Μέγιστο
Μέγεθος του κράτους	Μέγεθος κράτους	826	2,892932	1,007226	0,2341093	6,390772
Κράτος δικαίου και ιδιοκτησιακά δικαιώματα	Κράτος δικαίου	828	1,631366	1,090314	-0,0100218	4,10009
Πρόσβαση σε υγιές νόμισμα	Υγιές νόμισμα	810	0,716475	0,906544	-0,00552	7,129216
Ελευθερία στο διεθνές εμπόριο	Διεθνές εμπόριο	814	1,451714	0,900564	0,002444	9,92
Ρυθμιστικό περιβάλλον	Ρυθμιστικό περιβάλλον	810	7,501081	0,506477	5,593784	8,553104

Οι μέθοδοι εκτίμησης

Για να εκτιμήσουμε την επίδραση της μεταβλητής *Εγγύτητα στην ΕΕ*, στη μεταβλητή *Απόσταση Οικονομικής Ελευθερίας* χρησιμοποιούμε τη μέθοδο σταθερών επιδράσεων, με τυπικά σφάλματα διορθωμένα ως προς την ετεροσκεδαστικότητα, λόγω της μεγάλης ετερογένειας του δείγματος των χωρών που χρησιμοποιούμε. Ακόμη, επειδή η βασική ερμηνευτική μας μεταβλητή μπορεί να συσχετίζεται με τον όρο σφάλματος και να έχουμε αντίστροφη αιτιότητα, χρησιμοποιούμε τη μέθοδο των βοηθητικών μεταβλητών και πιο συγκεκριμένα την παλινδρόμηση σε δύο στάδια (*Two-Stage least squares 2SLS*), για να καταλήξουμε σε συνεπείς εκτιμητές και να μεριμνήσουμε για το πρόβλημα της αντίστροφης αιτιότητας.

Οι βοηθητικές μεταβλητές που χρησιμοποιούμε, για να ελέγξουμε την πιθανότητα της αντίστροφης αιτιότητας της βασικής ερμηνευτικής μεταβλητής *Εγγύτητα στην ΕΕ*, είναι η απόσταση της πρωτεύουσας μίας χώρας από την κοντινότερη πρωτεύουσα μίας χώρας μέλους της ΕΕ (*γεωγραφική εγγύτητα*) και η απόκλιση από το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο της ΕΕ, (*θεσμική εγγύτητα*), που δίνεται από την βαθμολογία του *Δείκτη Δημοκρατίας* που καταρτίζει το *Economist Intelligence Unit* στις τρεις ακόλουθες ενότητες: δείκτης εκλογικού πλουραλισμού, δείκτης πολιτικής κουλτούρας, και δείκτης πολιτικών ελευθεριών.

Αποτελέσματα

Στον Πίνακα 3 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των υποδειγμάτων που εκτιμήσαμε για να ελέγξουμε τη βασική μας σχέση. Όπως αναφέραμε, χρησιμοποιούμε δύο τεχνικές εκτίμησης: τη μέθοδο των σταθερών επιδράσεων και τη μέθοδο των βοηθητικών μεταβλητών. Για κάθε μία από τις τεχνικές εκτίμησης παρουσιάζονται 3 διαφορετικά μοντέλα παλινδρόμησης, αναλόγως τις μεταβλητές που εισάγουμε στο υπόδειγμα.

Το Υπόδειγμα 1 αποτελεί το βασικό μας μοντέλο (σταθερών επιδράσεων), όπου εκτός από τη βασική ερμηνευτική μεταβλητή *Εγγύτητα στην ΕΕ*, εισάγεται ακόμη ο *ρυθμός μεγέθυνσης του ΑΕΠ*, η *ψευδομεταβλητή μέλος της Ευρωζώνης*, η *ψευδομεταβλητή της κρίσης* και η *ρυθμιστική ποιότητα*. Το Υπόδειγμα 2 έχει τις ίδιες ερμηνευτικές μεταβλητές με το Υπόδειγμα 1 και την *ψευδομεταβλητή μέλος της ΕΕ*. Το Υπόδειγμά 3 έχει τις ίδιες ερμηνευτικές μεταβλητές με το Υπόδειγμα 2 και τις τρεις μεταβλητές που είναι και συνιστώσες του *Δείκτη Οικονομικής Ελευθερίας*, το *μέγεθος των κρατικών επενδύσεων ως ποσοστό των συνολικών επενδύσεων στην οικονομία*, την *αύξηση της παροχής χρήματος* και τον *φόρο στο εμπόριο*.

Τα Υποδείγματα 4, 5 και 6 είναι τα ακριβώς αντίστοιχα υποδείγματα των 1, 2 και 3 με τη διαφορά πως ως τεχνική εκτίμησης χρησιμοποιείται η μέθοδος των βοηθητικών μεταβλητών, και όχι εκείνη των σταθερών επιδράσεων.

Τέλος, στον Πίνακα 4 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των υποδειγμάτων που εκτιμήσαμε για να ελέγξουμε ποιος από τους υποδείκτες του Δείκτη Οικονομικής Ελευθερίας συνδέεται περισσότερο με την είσοδο στην Ευρωπαϊκή Ένωση, μόνο με την μέθοδο των σταθερών επιδράσεων και μόνο για τις μεταβλητές στα Υποδείγματα 1 και 2.

Πίνακας 3. Αποτελέσματα. Εξαρτημένη μεταβλητή: Απόσταση Οικονομικής Ελευθερίας

Μεταβλητές	Υπόδειγμα 1	Υπόδειγμα 2	Υπόδειγμα 3	Υπόδειγμα 4	Υπόδειγμα 5	Υπόδειγμα 6
Εγγύτητα στην ΕΕ	-0.340*** (0.0545)	-0.270*** (0.0772)	-0.168** (0.0784)	-0.590*** (0.213)	-0.629** (0.279)	-0.636** (0.282)
Μεγέθυνση ΔΕΠ	-0.00912*** (0.00275)	-0.00884*** (0.00279)	-0.00903*** (0.00269)	-0.0121*** (0.00331)	-0.0121*** (0.00334)	-0.0122*** (0.00268)
ΕΖ	-0.0796 (0.0563)	-0.0692 (0.0566)	-0.0898* (0.0458)	-0.179*** (0.0433)	-0.179*** (0.0438)	-0.158*** (0.0456)
Κρίση	0.0956*** (0.0220)	0.0969*** (0.0222)	0.125*** (0.0188)	0.0514*** (0.0179)	0.0524*** (0.0171)	0.0530*** (0.0158)
Ρυθμιστική ποιότητα	-0.600*** (0.128)	-0.614*** (0.135)	-0.566*** (0.136)	-0.318** (0.135)	-0.305** (0.138)	-0.325** (0.132)
Κρατικές επενδύσεις προς σύνολο			0.00846*** (0.00303)			0.00903** (0.00386)
Παροχή χρήματος			0.0107*** (0.00154)			0.0101*** (0.00189)
Φόρος στο εμπόριο			0.0426** (0.0187)			-0.0539* (0.0316)
ΕΕ		-0.0973 (0.113)	-0.210* (0.123)		0.233 (0.292)	0.186 (0.304)
Σταθερά	2.857*** (0.177)	2.763*** (0.126)	2.289*** (0.162)	3.194*** (0.499)	3.134*** (0.471)	3.016*** (0.501)
Παρατηρήσεις	768	768	765	540	540	540
Συντελεστής R ²	0.373	0.375	0.469			

Σε παρένθεση δίνονται τα τυπικά σφάλματα διορθωμένα ως προς την ετεροσκεδαστικότητα *** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

Προσδιοριστικοί παράγοντες της οικονομικής ελευθερίας

Ο Πίνακας 3 δείχνει πως και για τις δύο τεχνικές εκτίμησης παίρνουμε παρόμοια αποτελέσματα για το είδος και τη φορά της σχέσης καθώς και την στατιστική σημαντικότητα. Οι συντελεστές των ερμηνευτικών μεταβλητών έχουν τα προσδοκώμενα πρόσημα και το μοντέλο με την καλύτερη επίδοση μπορεί να ερμηνεύσει περίπου το μισό της διακύμανσης της εξαρτημένης μεταβλητής *Απόσταση Οικονομικής Ελευθερίας*. Πιο συγκεκριμένα, ο συντελεστής της βασικής ερμηνευτικής μεταβλητής *Εγγύτητα στην ΕΕ* είναι αρνητικός και στατιστικά σημαντικός σε κάθε υπόδειγμα. Συνεπώς, όσο μία χώρα πλησιάζει στο να γίνει πλήρες μέλος της ΕΕ, η οικονομική της ελευθερία αυξάνεται, τουλάχιστον κατά 0.2 μονάδες της κλίμακας του *Δείκτη Οικονομικής Ελευθερίας*. Επίσης, αυτή η αύξηση φαίνεται να σχετίζεται με τη διαδικασία ένταξης και δεν δείχνει να οφείλεται μόνο στις ελάχιστες προϋποθέσεις ένταξης που απαιτούνται για την υποψηφιότητα.

Ο συντελεστής για τη μεταβλητή *μεγέθυνση του ΑΕΠ* είναι αρνητικός και στατιστικά σημαντικός σε όλα τα Υποδείγματα, δείχνοντας πως όταν η οικονομική μεγέθυνση μίας χώρας μειώνεται, τότε μικραίνει και η οικονομική της ελευθερία (συγκεκριμένα στο Υπόδειγμα μας η απόσταση από την καλύτερη επίδοση μεγαλώνει). Όπως ήταν αναμενόμενο, η διάρκεια της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης (2008-2013) συνδέεται με χειρότερες επιδόσεις στον *Δείκτη Οικονομικής Ελευθερίας*. Επίσης παρατηρούμε πως ο συντελεστής της μεταβλητής *μέλος της Ευρωζώνης* είναι επίσης αρνητικός, άρα παράγοντας που δείχνει να συνεισφέρει σε περισσότερη οικονομική ελευθερία, ωστόσο είναι στατιστικά σημαντικός μόνο στο ένα από τα τρία πρώτα βασικά Υποδείγματα.

Η επίδραση της ρυθμιστικής ποιότητας είναι στατιστικά σημαντική σε κάθε Υπόδειγμα. Αρχικά, αυτό επιβεβαιώνει τη μεγάλη επικάλυψη μεταξύ του *Δείκτη Οικονομικής Ελευθερίας* και του δείκτη ρυθμιστικής ποιότητας *WGI*. Επίσης, αυτή η σχέση δείχνει πως η επίδραση της διαδικασίας εισόδου και της ένταξης στην ΕΕ στην οικονομική ελευθερία ισχύει ακόμη και όταν ελέγχεται η εθνική ρυθμιστική ποιότητα. Αυτή η σχέση, εάν επιβεβαιωθεί και από άλλες μελέτες, δείχνει να ενισχύει την πεποίθηση πως το ρυθμιστικό πλαίσιο της ΕΕ είναι σίγουρα συμβατό με την αύξηση της οικονομικής ελευθερίας, αν όχι παράγοντας αύξησης της.

Μηχανισμοί μέσω των οποίων η ένταξη στην ΕΕ επηρεάζει την οικονομική ελευθερία

Η κατασκευή του *Δείκτη Οικονομικής Ελευθερίας* ως σύνθετου δείκτη από μικρότερους υποδείκτες δίνει τη δυνατότητα να διερευνηθεί μέσω ποιων μηχανισμών η ένταξη στην ΕΕ επηρεάζει την οικονομική ελευθερία. Επαναλαμβάνοντας τις εκτιμήσεις των Υποδειγμάτων 1 και 2, με εξαρτημένη μεταβλητή τον κάθε υποδείκτη που συνθέτει τον *Δείκτη Οικονομικής Ελευθερίας*, μπορούμε να καταλήξουμε σε ορισμένες σχέσεις με μηχανισμούς που σχετίζονται περισσότερο με την ένταξη στην ΕΕ.

Οι υποδείκτες του *Δείκτη Οικονομικής Ελευθερίας* περιέχουν αρκετά περισσότερο θόρυβο από τη συνολική βαθμολογία του δείκτη που χρησιμοποιήθηκε παραπάνω, με αποτέλεσμα κάποιες σχέσεις να εμφανίζονται περισσότερο ασθενείς και οι σχέσεις που παρατηρούνται να έχουν μικρότερη ερμηνευτική επάρκεια, εξηγώντας, στην καλύτερη περίπτωση, λίγο περισσότερο από το $\frac{1}{4}$ της διακύμανσης κάθε υποδείκτη.

Πίνακας 4. Αποτελέσματα. Εξαρτημένη μεταβλητή: Υποδείκτες Οικονομικής ελευθερίας (Απόσταση από τον καλύτερο), Υπόδειγμα 1 (η ψευδομεταβλητή μέλος της ΕΕ δεν περιλαμβάνεται).

Μεταβλητές	Υπόδειγμα 1	Υπόδειγμα 1	Υπόδειγμα 1	Υπόδειγμα 1	Υπόδειγμα 1
	Μέγεθος του κράτους	Κράτος δικαίου	Υγιές νόμισμα	Διεθνές εμπόριο	Ρυθμιστικό περιβάλλον
Εγγύτητα στην ΕΕ	-0.0692 (0.106)	-0.116** (0.0558)	-0.847*** (0.158)	-0.728*** (0.132)	-0.350*** (0.0770)
Μεγέθυνση ΑΕΠ	-0.0296*** (0.00517)	-0.00317 (0.00255)	-0.00556 (0.00671)	0.00291 (0.00502)	-0.0206*** (0.00521)
ΕΖ	0.171* (0.0998)	-0.0597 (0.0796)	-0.174 (0.197)	-0.135 (0.139)	-0.287* (0.169)
Κρίση	-0.182*** (0.0448)	-0.0495* (0.0250)	-0.0676 (0.0652)	0.216*** (0.0394)	0.108*** (0.0357)
Ρυθμιστική ποιότητα	-0.461* (0.257)	-0.209** (0.0996)	-0.993*** (0.358)	-0.707*** (0.240)	-0.447** (0.182)
Σταθερά	3.636*** (0.347)	2.155*** (0.120)	3.797*** (0.592)	3.796*** (0.347)	3.085*** (0.229)
Παρατηρήσεις	777	778	768	769	770
Συντελεστής R ²	0.086	0.090	0.239	0.251	0.222

Σε παρένθεση δίνονται τα τυπικά σφάλματα διορθωμένα ως προς την ετεροσκεδαστικότητα *** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

Πίνακας 5. Αποτελέσματα. Εξαρτημένη μεταβλητή: Υποδείκτες οικονομικής ελευθερίας (Απόσταση από τον καλύτερο), Υπόδειγμα 2 (η ψευδομεταβλητή μέλος της ΕΕ περιλαμβάνεται).

Μεταβλητές	Υπόδειγμα 2	Υπόδειγμα 2	Υπόδειγμα 2	Υπόδειγμα 2	Υπόδειγμα 2
	Μέγεθος του κράτους	Κράτος δικαίου	Υγιές νόμισμα	Διεθνές εμπόριο	Ρυθμιστικό περιβάλλον
Εγγύτητα στην ΕΕ	0.0994 (0.263)	-0.0691 (0.0930)	-0.241 (0.164)	-0.609*** (0.200)	-0.264 (0.173)
Μεγέθυνση ΑΕΠ	-0.0288*** (0.00506)	-0.00296 (0.00263)	-0.00308 (0.00639)	0.00340 (0.00491)	-0.0203*** (0.00515)
ΕΖ	0.200** (0.0958)	-0.0516 (0.0800)	-0.0851 (0.191)	-0.118 (0.132)	-0.273 (0.169)
Κρίση	-0.180*** (0.0445)	-0.0488* (0.0245)	-0.0569 (0.0650)	0.218*** (0.0381)	0.109*** (0.0359)
Ρυθμιστική ποιότητα	-0.505** (0.248)	-0.221** (0.108)	-1.114*** (0.365)	-0.731*** (0.246)	-0.467** (0.183)
ΕΕ	-0.243 (0.279)	-0.0677 (0.0925)	-0.837*** (0.286)	-0.165 (0.261)	-0.122 (0.174)
Σταθερά	3.426*** (0.497)	2.098*** (0.131)	2.991*** (0.362)	3.637*** (0.335)	2.975*** (0.322)
Παρατηρήσεις	777	778	768	769	770
Συντελεστής R ²	0.090	0.092	0.260	0.252	0.224

Σε παρένθεση δίνονται τα τυπικά σφάλματα διορθωμένα ως προς την ετεροσκεδαστικότητα *** $p < 0.01$, ** $p < 0.05$, * $p < 0.1$

Όπως δείχνουν οι πίνακες 4 και 5, ο βασικός μηχανισμός με τον οποίο η ένταξη στην ΕΕ οδηγεί σε αύξηση της οικονομικής ελευθερίας για τις υποψήφιες προς ένταξη χώρες και τα μέλη της ΕΕ είναι η ελευθερία του εμπορίου, όπως αυτή μετρείται από τον Δείκτη Οικονομικής Ελευθερίας. Με δεδομένη την άρση των περισσότερων εμποδίων μέσα στην ενιαία αγορά και τους ευνοϊκούς όρους συμμετοχής που έχουν ακόμα και οι υπό ένταξη χώρες, η σχέση αυτή δεν αποτελεί έκπληξη. Ακριβώς σε αυτή τη συμμετοχή των υποψήφιων προς ένταξη χωρών στην ενιαία αγορά μπορεί να οφείλεται το γεγονός πως η μεταβλητή μέλος της ΕΕ δεν δείχνει να είναι στατιστικά σημαντική στο παραπάνω υπόδειγμα, καθώς δεν χρειάζεται μία χώρα να είναι πλήρες μέλος για να συμμετέχει στο εμπόριο της ενιαίας αγοράς της ΕΕ. Οι σχέσεις μεταξύ της Εγγύτητας στην ΕΕ και των υπόλοιπων υποδεικτών του Δείκτη Οικονομικής

κής Ελευθερίας δεν είναι τόσο ξεκάθαρες και δείχνουν να είναι σημαντικές ως κριτήρια για την επιλογή της υποψηφιότητας προς ένταξη και όχι ως αποτέλεσμα της διαδικασίας ένταξης καθ' αυτής.

Ακόμη, θα ήταν χρήσιμο να σταθούμε στη σχέση που παρατηρείται μεταξύ της μεταβλητής *μέλος της Ευρωζώνης* και του υποδείκτη *μέγεθος του κράτους*, η οποία είναι θετική, άρα δείχνει πως μικραίνει η οικονομική ελευθερία. Αυτό μπορεί να οφείλεται στο γεγονός πως στα μέλη της Ευρωζώνης η νομισματική πολιτική ασκείται κεντρικά από την ΕΚΤ, συνεπώς έχουν μεγαλύτερη ανάγκη ενεργοποίησης δημοσιονομικών εργαλείων, ώστε να αντισταθμίσουν την απώλεια των νομισματικών. Επιπλέον, η ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, και όχι στην Ευρωζώνη όπως ίσως αναμενόταν, συνδέεται περισσότερο με την κατηγορία που αφορά την υγιή νομισματική πολιτική του *Δείκτη Οικονομικής Ελευθερίας*. Αυτή η επίδραση μπορεί να οφείλεται ως έναν βαθμό στα κριτήρια σταθερότητας των τιμών και των επιτοκίων που συνδέονται με τη διαδικασία ένταξης· ωστόσο, θα μπορούσε επίσης να είναι αποτέλεσμα της σύνδεσης της ένταξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση με τη δέσμευση ένταξης στην Ευρωζώνη, όπως ισχύει από τη συνθήκη του Μάαστριχτ του 1992 κι έπειτα.

Επίλογος

Αν και η οικονομική κρίση της περιόδου 2008-2013 αμφισβήτησε τις θεσμικές καταβολές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίες είναι συνυφασμένες με τις φιλελεύθερες αρχές, η κριτική που ασκήθηκε στις οικονομικές της πολιτικές από τη σκοπιά μιας φιλελεύθερης ατζέντας δεν φαίνεται να ευσταθεί, καθώς η ΕΕ δείχνει να συνδέεται με αύξηση της οικονομικής ελευθερίας των κρατών που εντάσσονται σε αυτήν.

Η παρούσα έρευνα εξέτασε εμπειρικά τη σύνδεση μεταξύ της ενταξιακής διαδικασίας για την είσοδο στην ΕΕ και του *Δείκτη Οικονομικής Ελευθερίας*. Η σχέση αυτή, μέσα από μία μεθοδολογική προσέγγιση που συμπεριλαμβάνει αρκετούς παράγοντες που ενδέχεται να επηρεάζουν τη σχέση και απομονώνει σε έναν βαθμό την επίδραση, φαίνεται να είναι θετική για την περίοδο της μεγάλης διεύρυνσης (2000-2017). Τα οφέλη που επιτυγχάνονται κατά την περίοδο της ενταξιακής διαδικασίας δεν αφορούν μόνο την επίτευξη των ελάχιστων προϋποθέσεων ένταξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά και επιπλέον βελτιώσεις στις εγχώριες ρυθμιστικές και διοικητικές πολιτικές. Επιπλέον, θα πρέπει να τονιστεί ότι τα οφέλη της ενταξιακής διαδικασίας δεν προκύπτουν μόνο σε σύγκριση με τις φτωχότερες και λιγότερο ανεπτυγμένες γειτονικές χώρες, αλλά και με τις πλούσιες χώρες μέλη του ΟΟΣΑ και τις χώρες μέλη του εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ο βασικός μηχανισμός μέσω του οποίου εντοπίζεται πως η ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση συνδέεται με την αύξηση της οικονομικής ελευθερίας φαίνεται να είναι το ελεύθερο εμπόριο. Η κατάργηση πολλών και ποικίλων εμποδίων στις εμπορικές συναλλαγές εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και η παροχή ευνοϊκών όρων στις υποψήφιες χώρες για την συμμετοχή τους, λειτουργεί θετικά για την αύξηση της συνολικής οικονομικής ελευθερίας και τη γενικότερη οικονομική σύγκλιση.

Παρόλα τα ευρήματα της έρευνας, η συγκεκριμένη μεθοδολογική προσέγγιση δεν έχει ως στόχο να καταλήξει ως προς την αιτιακή συνάφεια μεταξύ ενταξιακής διαδικασίας και αύξησης της οικονομικής ελευθερίας. Δεδομένων των περιορισμών που αναλύονται στη βασική έρευνα πρέπει να αναπτυχθεί περαιτέρω μελέτη της επίδρασης του θεσμικού και ρυθμιστικού πλαισίου στην ΕΕ στην οικονομική ελευθερία, ιδίως σε ό, τι αφορά συγκεκριμένες οικονομικές πολιτικές και χρηματοδοτικά εργαλεία που προβλέπονται είτε κατά την ενταξιακή διαδικασία, είτε από την ιδιότητα του πλήρους μέλους κράτους.

ΚΕΦΪΜ
ΜΑΡΚΟΣ ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ

Στέγη Μάρκου Δραγούμη
Μαιζώνος 38, Αθήνα
Τ: +30 210 345 3454

www.kefim.org

info@kefim.org

[facebook.com/kefim.org](https://www.facebook.com/kefim.org)

twitter.com/kefimgr

[youtube.com/kefimgr](https://www.youtube.com/kefimgr)